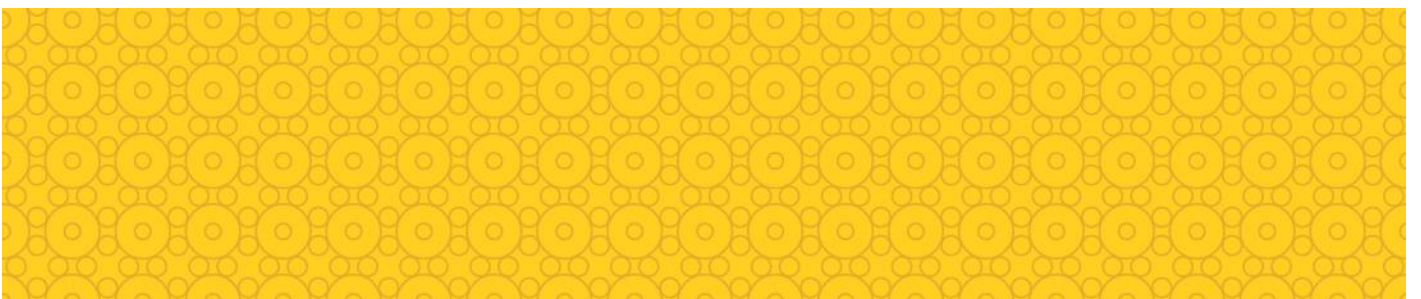

En väg ut!

Det ekonomiska våldet i nära relationer

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Kontaktperson

Maha Eichoue, utvecklingsledare
mäns våld mot kvinnor,
Länsstyrelsen Östergötland,

Webbplats:
www.lansstyrelsen.se/ostergotland

ISBN

1101-9425

Dnr

16819–2021

Upplaga

Endast digital upplaga

© Länsstyrelsen Östergötland år 2021

Förord

”Jag hade ingen annan utväg, jag var tvungen att köpa mig och barnen fria från hans våld.” Mariam

Länsstyrelsen Östergötland arbetar med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Vi har i uppdrag att stödja samordningen av insatser i länet, främja samverkan och erbjuda regionalt kompetens- och metodstöd.

Våld mot kvinnor är en allvarlig kränkning av kvinnors mänskliga fri- och rättigheter och ett av de allvarligaste uttrycken för ojämställdhet i samhället. Rätten att leva i frihet, utan våld och förtryck är en fråga om värdighet och rättvisa. Det är en mänsklig rättighet att inte bli diskriminerad på grund av kön och en mänsklig rättighet att inte bli utsatt för våld och förtryck.

Det ekonomiska våldet i nära relationer är en allvarlig form av våld och förtryck. Våldet är en form av misshandel, där kontroll och makt utövas av våldsutövaren med hjälp av ekonomi. Konsekvenserna för utsatta kvinnor och barn sträcker sig ofta långt in i framtiden. Denna form av våld har inte uppmärksammats i tillräckligt hög utsträckning, med tanke på de allvarliga och långsiktiga konsekvenserna det för med sig för såväl utsatta kvinnor som barn inom familjen.

Denna rapport är en sammanställning av utvecklingsprojektet *En väg ut!* Det ekonomiska våldet i nära relation, som Länsstyrelsen genomfört i samverkan med kvinnojouren Ellinor i Linköping. Projektet har letts av utvecklingsledare Maha Eichoue på Länsstyrelsen. Vår förhoppning är att den bidrar till ökad kunskap inom området och till fortsatt utvecklingsarbete hos den ideella, offentliga och privata sektorn.

Linköping den 20/09/ 2021

Ann Holmlid
Länsråd
Länsstyrelsen i Östergötlands län

Maha Eichoue
Utvecklingsledare
Mäns våld mot kvinnor
Enheten för social hållbarhet

Innehåll

Förord	3
Innehåll	4
Introduktion	6
Resultat och utvecklingsområden	7
Länsstyrelsens uppdrag.....	9
Omvärldsbeskrivning	10
Barn och ungas utsatthet	10
Våld i nära relationer	11
Det ekonomiska våldet i nära relation – en forskningsöversikt	12
Utvecklingsprojektet – En väg ut!.....	14
Projektet.....	14
Syfte	14
Mål.....	14
Metod	15
Uppstartsprocess	15
Styrgrupp	15
Tidsperiod	15
Upplägg	15
Reflektion och metoddiskussion	17
Resultat.....	18
Sammanfattning.....	18
Jourens resultat	18
Resultat – skuldrådgivning och ekonomiskt bistånd	24
Karta	26
Kunskapsspridning.....	26
Berättelser	27

Ariana	27
Barin	28
Cassandra	28
Melissa.....	29
Mariam.....	30
Litteraturförteckning.....	31
Bilagor	32
Bilaga 1; Frågeformulär kvinnojourerna.....	32
Bilaga 2; Enkät till skuldrådgivare.....	33
Bilaga 3; Enkät till handläggare på ekonomiskt bistånd.....	36
Bilaga 4; Inbjudan till spridningskonferens	39
Bilaga 5; Program för spridningskonferens.....	42

Introduktion

Länsstyrelsen Östergötland har inom ramen för sina regionala regeringsuppdrag samordnat olika utvecklingsprojekt i Östergötland. Syftet har varit att stödja länets aktörer i arbetet med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. För att stimulera metodutveckling har Länsstyrelsen belyst olika utvecklingsområden genom kunskapshöjande insatser, kartläggningar och samordning av olika utvecklingsprojekt. Ett av de utvecklingsprojekten är projektet *En väg ut!* Det ekonomiska våldet i nära relation.

Projektet har genomförts av Länsstyrelsen Östergötland i samarbete med kvinnojouren Ellinor i Linköping. Syftet med projektet är att bidra till ökad kunskap om ekonomiskt våld mot kvinnor i nära relationer hos den offentliga, ideella och privata sektorn. Den här formen av våld har inte uppmärksammats i tillräckligt hög utsträckning trots allvarliga och långsiktiga konsekvenser för såväl utsatta kvinnor som barn inom familjen.

Projektet har letts av utvecklingsledare Maha Eichoue på Länsstyrelsen. Professor emeritus Elisabet Näsman, sociologiska institutionen vid Uppsala universitet har ingått i styrgruppen och bidragit med stöd och viktiga perspektiv. Kuratorerna Katinka Ingves och Marie Pettersson på kvinnojouren Ellinor har ansvarat för ledningen och genomförandet av deluppdraget inom jouren. Studentmedarbetare Tekla Mûnger har ansvarat för sammanställningen av genomförd dokumentation inom projektet.

Denna rapport är en sammanställning av genomfört projekt. Resultat och utvecklingsområden från projektet har lämnats till Arbetsmarknadsdepartementet inom ramen för Länsstyrelsens årsrapport 2020. ¹

¹ Uppdrag C5 RB 2020: Mäns våld mot kvinnor. Redovisning från Länsstyrelsen i Östergötland

Resultat och utvecklingsområden

Länsstyrelsen har genom projektet kunnat identifiera utvecklingsområden för att på ett bättre sätt kunna bemöta och stödja kvinnor och barn som har blivit utsatta för ekonomiskt våld i nära relationer. Resultat från projektet överensstämmer med tidigare forskning; Den här formen av våld måste ses som omfattande, men har inte uppmärksammats i tillräckligt hög grad inom problemområdet våld i nära relationer. Vad som är viktig kunskap är förståelsen av hur olika våldsformer inom en nära relation samverkar. Lika viktig är kunskapen om det ekonomiska våldets långsiktiga konsekvenser och utsattheten för särskilt sårbara grupper. Den här kunskapen är viktig för att myndigheter och andra aktörer såsom exempelvis företag ska kunna bemöta våldsutsatta kvinnor. Det ekonomiska våldet måste få ett större utrymme inom det strategiska och långsiktiga arbetet med våld i nära relationer. Detta gäller arbetet och hjälpen till såväl den våldsutsatta som våldsutövaren.

Följande resultat och utvecklingsområden har identifierats:

- Forskningen inom området är begränsad och måste stärkas.
- Ett strategiskt utvecklingsarbete på nationell och regional nivå för att förebygga ekonomisk utsatthet måste utvecklas.
- Det finns behov av ett preventivt arbete inom privatekonomi. Kunskap inom privatekonomi behöver implementeras och finnas tillgänglig för alla, exempelvis borde det ingå i skolundervisningen
- Kvinnor och män ska kunna göra en budget och ha överblick och kontroll över sin vardagsekonomi. Detta är bland annat viktigt för särskilt utsatta grupper, exempelvis kvinnor som inte förstår eller talar svenska. En utbildningssatsning måste till, förslagsvis i samband med SFI-undervisning.
- Produktionen av utbildningsfilmer på lätt svenska och andra språk kan utvecklas och utvidgas.
- Krav måste ställas på bättre samverkan såväl inom som mellan olika myndigheter. Lika viktigt är myndigheters samverkan med kvinnojourer, företag och andra berörda aktörer.
- Personal inom berörda myndigheter måste kompetensutvecklas för att bättre kunna identifiera och möta de behov som uppstår i samband med ekonomiskt våld.
- Myndigheter och företag måste *utarbета rutiner och ramverk* för att kunna identifiera och möta utsatta kvinnors behov.
- Kvinnojourerna behöver få förutsättningar för att kunna fortsätta bemöta kvinnornas behov.
- Myndigheter och företag är många gånger välvilliga och tillmötesgående, men de vet inte hur de ska agera för att hjälpa de utsatta kvinnorna med att exempelvis få skulder avskrivna.
- Kunskapen är viktig men lika betydelsefullt är att *lagstiftning och regelverk* utarbetas som utgår från den våldsutsattas behov.
- Det är av vikt att se över lagen ”grov kvinnofridskränkning”, där det ekonomiska våldet inte direkt innefattas i brottsrubriceringen. Det blir således av vikt att det ekonomiska våldet identifieras och hanteras i samma utsträckning som övriga former av misshandel och våld i polisens utredningar.
- Fördröjning av bodelning som oftast används som maktmedel av den som utsatt familjen behöver motverkas. Bodelningar är komplicerade processer. Parterna behöver ha rätt till rättshjälp

- Staten behöver ta ansvar för en bodelning om denna inte genomförts inom ett år efter skilsmässa. Ansvaret ska läggas på samhället istället för att processen ska behöva drivas av kvinnan. Detta skulle kunna leda till att våldsutsatta och eventuella barns uppbrotts och frihetsprocess säkras och leder till ett liv fritt från våld.
- Ett förslag är att det ska finnas tillgång till ett individuellt juridiskt ombud för utsatta. Den här formen av hjälp är inte minst viktig ur ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv då kvinnor ur socialt –och ekonomiskt utsatta grupper inte har möjlighet att själva driva och finansiera ett civilrättsligt ärende.
- Se över regler för betalning av lån. Nu måste den ena parten betala hela skulden om den andra parten inte tar sitt återbetalningsansvar. En generell regeländring bör införas om lån som tas gemensamt. Hårdare regleringar krävs för att undvika skuldfällor.
- Skuldrådgivningen i kommunerna träffar kvinnor som är och har varit utsatta för ekonomiskt våld. Ett särskilt hinder som uppmärksammas av dem är att en del kvinnor som brutit upp och som har barn boende på heltid, inte vågar söka underhållsstöd på grund av rädsla för "eftervåld". Kvinnorna får då inte tillgång till skuldsanering då de inte uttömt alla möjliga ekonomiska resurser barnen har rätt till.

Länsstyrelsens uppdrag

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. För att genomföra detta mål har regeringen upprättat sex delmål; En jämn fördelning av makt och inflytande, ekonomisk jämställdhet, jämställd utbildning, jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet och jämställd hälsa samt att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

För att stärka förutsättningarna att nå det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra har regeringen tagit fram en tioårig nationell strategi². Strategin inkluderar frågor om hedersrelaterat våld och förtryck, samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Strategin betonar särskilt det förebyggande arbetet. Länsstyrelsen har inom sitt ansvarsområde regeringens uppdrag att stödja samordningen av insatser som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor, att barn bevittnar våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Länsstyrelsen arbetar i enlighet med målsättningarna i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (skr. 2016/17:10 Makt, mål och myndighet) och har tagit fram en regional strategi och handlingsplan för Östergötland; *Ett Östergötland fritt från förtryck och våld*.³

² SOU 2015:55. *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck*. Stockholm: Socialdepartementet.

³ Länsstyrelsen Östergötland. (2017). *Ett Östergötland fritt från förtryck och våld – Regional handlingsplan 2018-2020 (med sikte på 2030)*. Länsstyrelsen Östergötland. (2017). *Ett Östergötland fritt från våld och förtryck. Regional strategi 2018-2020 (med sikte på 2030)*.

Omvärldsbeskrivning

Mäns våld mot kvinnor begränsar kvinnors liv, självständighet och möjlighet till försörjning och innebär stora samhällsekonomiska kostnader.⁴ Våld mot kvinnor definieras som en allvarlig kränkning av kvinnors mänskliga rättigheter och som ett globalt samhälls- och folkhälsoproblem av FN, EU och WHO. Våld mot kvinnor kräver såväl omfattande stödåtgärder som förebyggande insatser.⁵

År 2014 trädde Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, Istanbulkonventionen, i kraft i Sverige. Sverige tryckte på vikten av ett grundläggande synsätt på våld mot kvinnor i sitt svar till rådets expertgrupp angående implementeringen av konventionen. Bland annat att problemet med våld mot kvinnor inte kan betraktas isolerat från kvinnors ställning i samhället i övrigt. Ett flertal förbättringsområden lyftes vidare i rapporten som till exempel; skyddet mot barnnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv, situationen för barn i skyddat boende och återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld.⁶

På nationell nivå har såväl Carin Götblad i en statlig offentlig utredning⁷ som Nationellt centrum för kvinnofrid⁸ lyft våldet som ett folkhälsoproblem. Förebyggande insatser ses som nyckeln till en varaktig minskning av våldet.

Barn och ungas utsatthet

Barns och ungas rätt till goda uppväxtvillkor är en av samhällets viktigaste uppgifter. Barn som lever i familjer där det förekommer våld riskerar allvarlig fysisk och psykisk ohälsa. Det finns en stark koppling mellan att bevittna våld och att själv utsättas för våldet.⁹

Brottsförebyggande rådet uppskattar att minst 150 000 barn bor i hushåll där det förekommer våld i Sverige.¹⁰ Rapporter från Länsstyrelsen Östergötland, Länsstyrelsen Stockholm, tidigare Ungdomsstyrelsen (MUCF) och forskningsstudier har bland annat uppmärksammat barns olika former av utsatthet: Våld i ungas relationer, utsatta barn med olika funktionsnedsättningar, flickor och unga kvinnor

4 *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid*. Skr 2016/17:10

5 Nationellt centrum för kvinnofrid. <http://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/mans-vald-mot-kvinnor-ett-globalt-perspektiv/manskliga-rattigheter/>. Hämtat: 2018-10-20

6 Nationellt centrum för kvinnofrid. (2017). <http://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/om-kunskapsbanken/%20kunskapsbankens-reportagearkiv/?tarContentId=668884>. Hämtat: 2018-10-20

7 SOU 2014:49. . *Våld i nära relationer – en folkhälsofråga*. Stockholm Socialdepartementet.

8 Nationellt centrum för kvinnofrid, Uppsala Universitet. (2013). *Studier av våldsutsatthet internationellt och i Sverige – en översikt*. 2014:1.

9 Socialstyrelsen. (2016). *Våld. Handbok om socialstyrelsens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer*. 2016-6-37.

10 Brottsförebyggande rådet (BRÅ). (2014). *Brott i nära relationer – En nationell kartläggning*. 2014:8

utsatta för hedersförtryck och våld, samt barn och unga utsatta för människohandel för sexuella ändamål.¹¹

Våld i nära relationer

Socialstyrelsen skriver i sin definition av våld i nära relationer att det ”ofta rör sig om ett mönster av handlingar som kan vara allt ifrån subtila handlingar till grova brott”¹². Såväl kvinnor som män utsätts för våld i nära relation, men kvinnor är i högre utsträckning drabbat av grövre och upprepat våld.¹³ Alla kvinnor kan utsättas för våld i nära relation, men ofta talar man om särskilt sårbara grupper, som på grund av exempelvis sociala eller ekonomiska faktorer löper större risk att drabbas¹⁴. Förövaren är i majoriteteten av fallen en man. Barn och unga är direkt eller indirekt offer för våldet inom familjen. Här kan det röra sig om att barnet är utsatt för direkt våld, eller att barnet tvingas bevittna våld¹⁵.

Enligt Socialstyrelsens definition kan det relationella våldet delas in i fem kategorier:

Det fysiska våldet: Innefattar knuffar, slag och sparkar

Det sexuella våldet: Inkluderar påtvingade sexuella handlingar eller våldtäkt. Det kan också röra sig om fall där den utsatte inte vågar säga nej.

Det psykiska våldet: Inkluderar direkta eller indirekta hot, eller ett förlöjligande av den utsatte.

Social utsatthet: Ett frihetskränkande agerande där förövaren isolerar den utsatte genom att förbjuda denne från att träffa släkt och vänner.

Det materiella och ekonomiska våldet: Den utsatta tvingas skriva eller luras att skriva på papper som resulterar i negativa konsekvenser för denne, exempelvis skulder, äktenskapsförord med speciella premisser osv. Det kan också röra sig om att förövaren avsiktligt förstör den utsattes tillhörigheter¹⁶

¹¹ Stiftelsen allmänna barnhuset & Barnafriid. (2016).

Om barn med funktionsnedsättning i Sverige och deras utsatthet för våld och kränkningar. Stockholm: Allmänna barnhuset.

Länsstyrelsen Stockholm. (2017). *Människohandel med barn – genomlysning av polisärenden 2015–2016, 2017:12*

¹² Socialstyrelsen. (2018). <https://www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer/valdsutovare/definition>. Hämtat: 2018-09-23

¹³ Socialstyrelsen. (2018). <https://www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer>. Hämtat: 2018-09-23

¹⁴ SOU 2014:49.

¹⁵ Socialstyrelsen, Våld i nära relationer

¹⁶ Socialstyrelsen, Definition av våld och utsatthet i nära relationer

Det ekonomiska våldet i nära relation – en forskningsöversikt

Mäns våld mot kvinnor är som ovan nämnt ett erkänt samhällsproblem, folkhälsoproblem och brott. Vad som däremot inte har uppmärksamats tillräckligt är det ekonomiska våldet. Området är även eftersatt inom forskningen. Det är allvarligt eftersom den här formen av våld ofta medför allvarliga och långvariga konsekvenser för såväl de utsatta kvinnorna som för deras barn.

Det ekonomiska våldets karaktär

Elisabet Näsman, professor i sociologi och som ingår i styrgruppen för detta projekt har tillsammans med Stina Fernqvist bedrivit forskning om ekonomiskt våld i nära relationer. De menar att ekonomiskt våld kan yttra sig på olika sätt. Exempelvis kan det röra sig om att mannen begränsar kvinnans ekonomiska självständighet. Kvinnan får inte utbilda sig, söka jobb och kan tvingas säga upp sig från sitt arbete. Det kan också handla om att mannen misshandlar kvinnan så att hon inte kan arbeta eller att hon blir avskedad från sitt jobb på grund av hög frånvaro.

Ekonomiskt våld innefattar ofta en hög grad av kontroll. Kvinnan saknar insyn i familjens ekonomi och behöver ofta tigga om pengar, medan mannen tar kvinnans lön, bankkort och övervakar hennes ekonomiska transaktioner. Mannen kan också ta pengar menade till gemensamma resurser och grundläggande behov, för att finansiera egna intressen, nöjen, missbruk etc. Mannen kan även slå sönder kvinnans och barnens egendom. Ekonomiskt våld kan också innebära att kvinnan till exempel tvingas att begå illegala handlingar som exempelvis att stjäla eller begå bedrägerier ¹⁷.

Direkta konsekvenser

Det ekonomiska våldet resulterar i ett otrött livsrum och skapar ofta direkt skada för såväl den utsatta kvinnan som för familjens barn. Kvinnan saknar kontroll över familjens ekonomiska situation och förnedras genom att exempelvis behöva be om pengar för att kunna försörja sig själv och familjen ¹⁸. De eventuella barn som finns inom familjen kan tvingas leva i ett hem präglad av otrygghet och där diskussioner och gräl över ekonomin ständigt förekommer. Barnen riskerar också att inte få sina behov tillgodosedda då mannen använder familjens resurser till egna behov.

Långvariga konsekvenser för utsatta kvinnor och barn

Utöver det ekonomiska våldets direkta konsekvenser, så påverkar ofta våldet en kvinnas livssituation långt efter det att hon lämnat ett misshandelsförhållande. I förhållanden där ekonomiskt våld förekommer tar mannen ofta kontroll över familjens tillgångar, samtidigt som alla skulder och räkningar skrivs och betalas i kvinnans namn. Kvinnan luras eller pressas in i skuldsättning, vilket ofta resulterar i stora skulder. Detta skadar kvinnans kreditvärdighet och försämrar hennes möjligheter till en framtida stabil ekonomi. Efter en separation kan mannen utnyttja ekonomiska uppgörelser och myndigheters praxis för att skapa en gynnsam situation för sig själv, vilket påverkar kvinnans möjlighet till en nystart negativt. Det är också

¹⁷ Näsman & Fernqvist (2015) Ekonomiskt våld. I: M.Eriksson, Å.Kjällström Cater, E.Näsman (red), *Barns röster om våld – Att lyssna, tolka och förstå*. Malmö, Malmö Gleerups Utbildning. Sid: 149-166

¹⁸ Näsman & Fernqvist (2015)

vanligt att familjens barn används som maktmedel vid en separation. Här kan det röra sig om att mannen vägrar att betala ut bidrag som är bundna till barnen, exempelvis barnbidrag och underhållsstöd ¹⁹.

Våldsformer som samverkar

Det är svårt att veta hur många kvinnor som är utsatta för ekonomiskt våld. Forskning saknas och mörkertalet är stort. Näsman och Fernqvist talar emellertid om vikten att förstå hur olika våldsformer inom en nära relation samverkar. Där det ekonomiska våldet finns, förekommer ofta det fysiska, och tvärtom. Ett hot om fysiskt våld kan exempelvis vara ett sätt att genomdriva ekonomiskt våld ²⁰. Forskning visar även att ju mer våld som förekommit i en nära relation, desto mindre är sannolikheten att en man efter en skilsmässa kommer att betala ut extra kostnader och underhåll i tid ²¹. Sven Trygged, forskare i socialt arbete vid Stockholms universitet, har i en studie tillsammans med andra forskare visat att kvinnor som har varit utsatta för grovt våld i nära relationer riskerar att under lång tid framöver leva under reducerade eller ansträngda ekonomiska förhållanden. Exempelvis har kvinnor som utsatts för våld som kräver sjukvård lägre lön och söker socialhjälp i högre grad än kvinnor som inte lever i misshandelsförhållande. Detta oavsett vilken samhällsklass som kvinnorna tillhör ²².

Bristande kunskap och beredskap hos berörda aktörer

Det ekonomiska våldet är sammanfattningsvis en våldsproblematik som kan drabba den utsatta kvinnan och familjens eventuella barn hårt och under lång tid. Trots detta är det ekonomiska våldet ett eftersatt problemområde, vilket framkommer inom såväl forskning som i den nationella strategin framtagen av Regeringen. I Regeringens nationella strategi för bekämpning av mäns våld mot kvinnor, lyfts det fram att myndigheter ofta har dålig beredskap att ta emot utsatta kvinnor, inte minst när det handlar om ekonomiskt våld. Här diskuteras även att stödinsatser i form av ekonomisk och juridisk rådgivning till utsatta kvinnor skulle behöva tas fram och utvecklas ²³.

Näsman och Fernqvist lyfter behovet av att öka medvetenheten och utveckla handlingsplaner, för att berörda aktörer som exempelvis rättsväsende och socialtjänst ska kunna bemöta och identifiera ekonomiskt våld ²⁴. Ett exempel på detta kan vara i fall där den våldsutsatta behöver hämta personliga tillhörigheter i hemmet. Här saknas ett tydligt regelverk för vem som har ansvaret att bistå hämtning av kvinnans och barnens privata tillhörigheter ²⁵.

Berörda myndigheter måste också bli mer medvetna om det ekonomiska våldet för att kunna arbeta förebyggande och hjälpa utsatta kvinnor och barn ²⁶.

19 Näsman & Fernqvist (2015)

20 Näsman & Fernqvist (2015)

21 Ekbrand, Hans. (2006). *Separationer och mäns våld mot kvinnor*. Göteborg: Göteborgs universitet, Sociologiska institutionen.

22 Trygged, Sven, Hedlund, Ebba, Kåreholt, Ingemar, (2013) *Women experiencing severe violence in all social groups suffer long-term negative economic consequences*. Journal of poverty and social justice. (21:1): 61-76

23 SOU 2015:55

24 Näsman & Fernqvist (2015)

25 SOU 2014:49

26 Näsman & Fernqvist (2015)

Utvecklingsprojektet – En väg ut!

Projektet

Det ekonomiska våldet är en ofta bortglömd och ouppmärksammas våldsprblematik, trots våldets omfattande och allvarliga konsekvenser för utsatta och deras barn. Länsstyrelsen ansåg att det ekonomiska våldet i nära relationer var ett eftersatt område på nationell och regional nivå. Länsstyrelsens utvecklingsprojekt handlar därför om att lyfta och synliggöra det ekonomiska våldet i nära relation och de konsekvenser som det medför för utsatta kvinnor och barn. Det handlar även om att synliggöra samhällets ansvar och lyfta upp de olika instanserna i samhället som berörs direkt eller indirekt av problematiken.

Syfte

- att uppmärksamma myndigheter och organisationer på ekonomiskt våld mot kvinnor i nära relationer och dess konsekvenser
- att få kunskap om i vilken utsträckning och i vilka former ekonomiskt våld mot kvinnor i nära relationer förekommer.
- att kvinnor som är utsatta för ekonomiskt våld i nära relationer får stöd och hjälp att reda ut konsekvenserna av det ekonomiska våldet, samt få redskap för att få en fungerande struktur på sin ekonomi i framtiden

Mål

- Få ökad kunskap om hur vanligt är ekonomiskt våld i nära relation?
- Få ökad kunskap om hur våldet uttrycker sig?
- Ta reda på vilka aktörer/myndigheter berörs direkt eller indirekt?
- Utbilda kvinnor som är placerade på kvinnojouren. Ta fram ett utbildningspaket för stödsökande kvinnor på skyddat boende som har kommit en bit på väg efter att lämnat ett misshandelsförhållande.
- Anordna en spridningskonferens om det ekonomiska våldet.

Metod

Uppstartsprocess

Projektet *En väg ut!* Det ekonomiska våldet i nära relation planerades av Länsstyrelsen Östergötland. Förarbetet innefattade en inventeringsprocess om förekomst av ekonomiskt våld i nära relation och en projekttid tog fram. Tidigt under planeringsfasen var det tänkt att projektet skulle genomföras i samverkan med en kvinnojour i länet. Kvinnojouren har ofta direktkontakt med kvinnor som är utsatta för ekonomisk våldsamhet och här finns mycket kunskap och erfarenhet att hämta. Projektet skulle drivas i samråd med en forskare inom ämnet, då projektet skulle grundas i sakkunskap och aktuell forskning.

Kvinnojouren i Linköping tackade ja till projektet. Intresseförfrågan skickades även till professor emeritus Elisabet Näsman vid Uppsala universitet. Här handlade frågeställningen om professorn kunde tänka sig att stödja projektet med sakkunskap och forskning, samt ingå i projektets styrgrupp. Näsman tackade ja till att bidra i projektet och ingå i projektets styrgrupp. Projektet startades 2016.

Styrgrupp

Styrgruppen bestod av projektledaren Maha Eichoue från Länsstyrelsen, kvinnojournskuratorerna Katinka Ingves och Marie Pettersson på kvinnojouren Ellinor i Linköping och Professor emeritus Elisabet Näsman som bidrog med forskningsperspektiv och rådgivning.

Till kvinnojourens arbete kopplades privatekonomen Lena Wenner, som initialt skulle stödja kvinnojouren med att planera och anordna workshops i privatekonomi för utsatta kvinnor. Denna insats har inte varit möjlig att genomföra fullt ut under pågående projekt. Mer om denna del finns det beskrivet på s. 21 under stycket utbildning i vardagsekonomi.

Tidsperiod

Projektet genomfördes 2016–2017. Projektets slutmål var att anordna en spridningskonferens. Länsstyrelsen arrangerade spridningskonferensen 2018. Se bilaga 4 och 5.

Upplägg

Projektets beskrivning är uppdelad utifrån jourens kartläggning och kartläggning inom skuldrådgivning och ekonomiskt bistånd. Den kommande metodbeskrivningen presenterar de olika delarna och hur arbetets lagts upp.

Jourens kartläggning

Kvinnojouren har mött åtskilliga kvinnor som varit utsatta för ekonomiskt våld. Konsekvenserna som följer innebär ofta allvarlig och långsiktig skada, men trots det beskrev och upplevde kvinnojouren det ekonomiska våldet som ett relativt o-formulerat och utforskat område. Jouren insåg vikten av att kartlägga det

ekonomiska våldet. Det fanns ett behov av att lyfta in det ekonomiska våldet som en del av en våldsbeskrivelse och se det för vad det är.

Kartläggning

Ett av kvinnojurens uppgift i projektet var att försöka identifiera vad för typ av ekonomiskt våld som utsatta kvinnor och deras barn drabbades av. Här ingick också att försöka kartlägga det ekonomiska våldets omfattning, samt att identifiera vilka verksamheter som berörs och var kunskapshöjande insatser behöver sättas in. Materialet kunde samlas in genom att alla sökande till kvinnojouren screenades. Officiella startpunkten för projektet var den 1 mars, men screeningprocessen påbörjades något tidigare. Kartläggningen pågick under hela 2016.

Under tiden som kvinnojurens kartläggning pågick så sökte sig totalt 170 kvinnor till jouren. Ett fåtal av de kvinnor som var i kontakt med jouren fick inte frågan om ekonomiskt våld. Ibland föreföll det sig inte naturligt att ställa en sådan fråga, exempelvis om en kvinna ringde jouren för att få svar på en specifik fråga.

För att kvinnorna skulle förstå vad som menades med ekonomiskt våld ställdes till en början inledande frågor som exempelvis:

1. "Får du hantera dina egna pengar?"
2. "Har din man köpt abonnemang i ditt namn?"

Om kvinnan svarade "ja", så ställdes fler frågor utifrån ett framtaget frågeformulär. Formuläret innehöll påståenden och frågor som grundade sig i tidigare kända aspekter av ekonomiskt våld. Formuläret användes i såväl telefonsamtal som vid samtalsbesök. Om det i detta skede visade sig att kvinnorna var utsatta för ekonomiskt våld blev de informerade om projektet, och tillfrågades om ytterligare några frågor fick ställas. Här svarade alla kvinnor att det gick bra. I ett senare skede tillkom även frågan vad kvinnan själv ansåg att hon behövde för hjälp i sin situation, och om hon var intresserad av att gå en utbildning i ekonomi.

Efter att svar samlats in gjordes en sammanställning (se bilaga 1), där svaren kodades och delades in i olika kategorier beroende på det ekonomiska våldets karaktär.

Utbildningspaket

Ett av projektets initiala delmål har varit att erbjuda våldsutsatta kvinnor utbildning i vardagsekonomi. Syftet var att stärka dem i ekonomiska frågor och därmed undvika ekonomiskt våld i framtiden.

Utbildningspaketet avsåg till en början stödsökande kvinnor hos kvinnojouren som varit utsatta för ekonomiskt våld, och som bott på kvinnojouren under en period eller som precis lämnat det skyddade boendet. Utbildningen skulle innefatta en studiecirkel, där två grupper med 10 kvinnor i varje grupp skulle träffas vid tre tillfällen (under tre veckor). Varje tillfälle skulle vara i två timmar. Det skulle även arrangeras barnpassning med hjälp av ideella jourmedlemmar, då många av dessa kvinnor är ensamstående. Denna insats har inte varit möjlig att genomföra under pågående projekt. En av de främsta anledningarna har varit insikten om det komplexa i att nå rätt målgrupp, i rätt tid och rätt sammanhang. Läs mer om detta under stycket utbildning i privatekonomi på s.21.

Kartläggning - skuldrådgivning och ekonomiskt bistånd

För att få en bredare bild av det ekonomiska våldet i nära relationer, beslutade styrgruppen att genomföra kompletterade enkätundersökningar med skuldrådgivare och handläggare på ekonomiskt bistånd i Östergötland. Syftet var dels att kartlägga

hur många utsatta som kom i kontakt med dessa myndigheter, samt hur våldet verkade yttra sig, och vilka andra verksamheter och aktörer som berördes. Eftersom målet var att nå så många berörda aktörer som möjligt så skickades enkäterna ut digitalt. Enkäterna skulle ta ca 5 minuter att besvara. Se bilaga 2.

Enkätfrågor till skuldrådgivarna i Östergötland

Skuldrådgivare i Östergötland kontaktades genom deras eget länsnätverk i Östergötland. Enkäten gick ut till 25 skuldrådgivare.

Enkätfrågor till handläggare ekonomiskt bistånd i Östergötland

Handläggarna för ekonomiskt bistånd kontaktades genom länsnätverket Kvinnofrid, som samordnas av Länsstyren. Det går inte att svara på hur många handläggare som fick frågan om deltagande i enkätundersökningen, då frågan förmedlades vidare via länsnätverket kvinnofrid. Se bilaga.

Reflektion och metoddiskussion

Kvinnojourens kartläggning och Länsstyrelsens enkätundersökning visar i stora drag på ett liknande resultat: Många kvinnor är drabbade av ekonomiskt våld med långvarig utsatthet som följd. Det är dock viktigt att understryka att såväl kvinnojourens kartläggning som enkätundersökningen utgår från ett icke representativt urval. Kvinnojourens kartläggning undersökte enbart utsattheten för ekonomiskt våld hos de kvinnor de fick kontakt med genom jouren. I Länsstyrelsens enkätundersökning var bortfallet stort, framförallt hos de som arbetar med skuldrådgivning. Generella slutsatser om det ekonomiska våldets karaktär och utbredning i länet kan därför inte fastställas. Projektet är snarare tänkt att ses som ett uppstartsprojekt, där syftet är att öppna upp för en dialog och diskussion kring hur arbetet mot det ekonomiska våldet ska utvecklas.

Resultat

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan man konstatera att såväl skuldrådgivare som handläggare på ekonomiskt bistånd möter kvinnor som är utsatta för ekonomiskt våld. På grund av den låga svarsfrekvensen (framförallt hos skuldrådgivarna) är det emellertid svårt att dra några generella slutsatser om våldsproblematikens struktur och hur stor utsattheten är. Vad enkätsvaren däremot tydligt visar är att problematiken finns, och att aktörerna som de utsatta kvinnorna kommer i kontakt med är många. Kunskap om det ekonomiska våldet är härmed viktigt för att berörda myndigheter, företag och verksamheter ska kunna hjälpa utsatta kvinnor, och kunna förebygga och förhindra våldet.

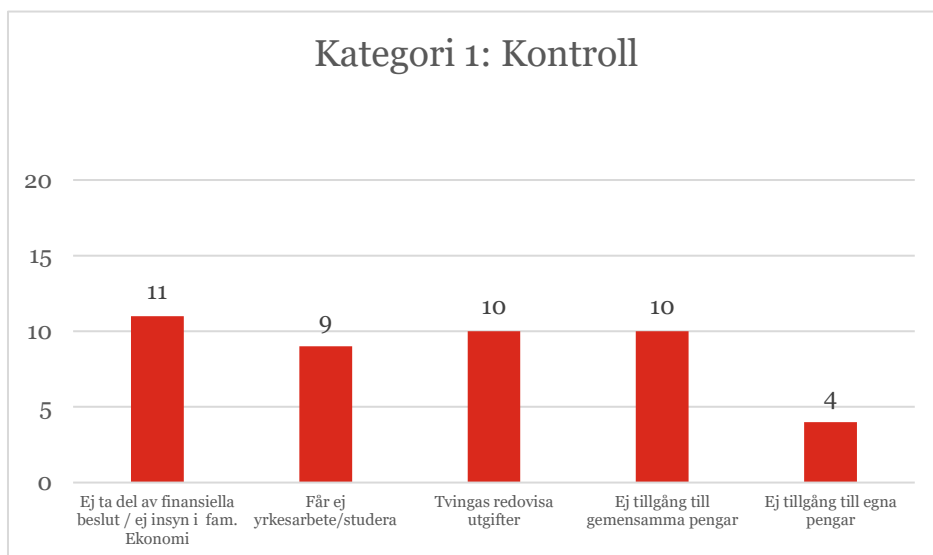
Jourens resultat

Kartläggning av våldets karaktär

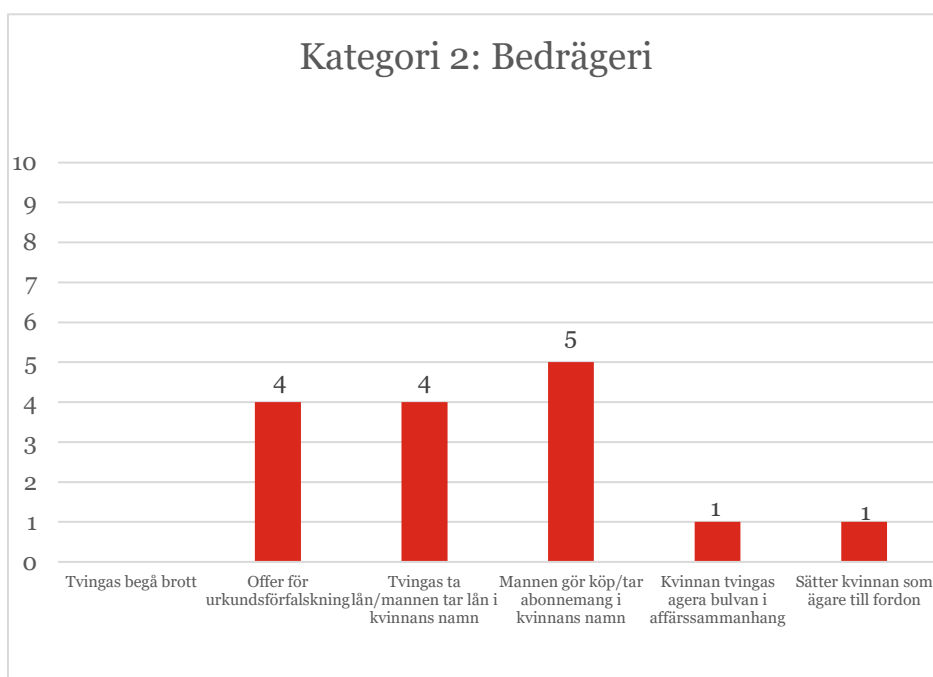
Enligt kvinnojourens kartläggning identifierades 22 journalsökande kvinnor som utsatta för ekonomiskt våld. Denna siffra är som tidigare nämnts inte hundra procentig, då ett fåtal av de totalt 170 kvinnor som sökte sig till jouren inte fick frågan om ekonomisk utsatthet. Fler än 22 kvinnor kan därför ha varit utsatta för ekonomiskt våld.

Efter att screeningprocessen avslutats så sammanställdes resultaten från samtalen och frågeformulären. Kvinnornas svar delades in i fyra kategorier: **kontroll, bedrägeri, stöld/förstörelse och orättvis ekonomisk ansvarsfördelning**. I detta skede skapades också den femte kategorin ”annat”, där de svar som inte passade in någonstans placerades. I denna kategori placerades fem svar.

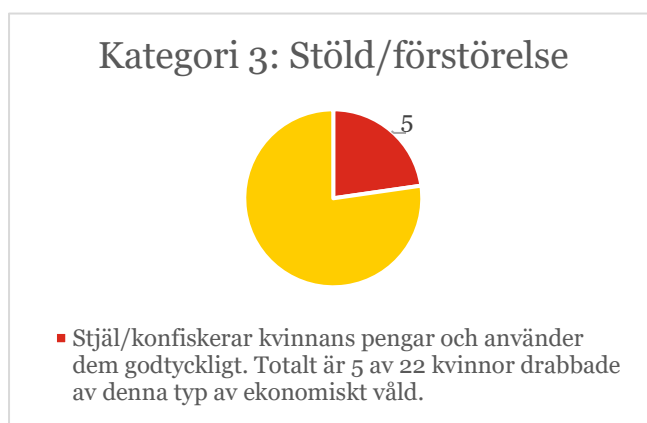
Nedan följer en statistisk sammanställning av screeningprocessen. Observera att samma kvinna kan ha varit utsatt för flera olika typer av ekonomiskt våld, och därmed kan förekomma i flera staplar och diagram. I kartläggningen framgick att ett fåtal kvinnor var väldigt utsatta och ofta drabbade av flera olika typer av ekonomiskt våld. Ett större antal kvinnor var utsatta för någon enstaka form av ekonomiskt våld, till exempel att hon förhindrades insyn i familjens ekonomi eller inte tilläts ha tillgång till gemensamma pengar.

Kontroll: Ekonomiskt våld som grundas i kontroll kan handla om att kvinnan förbjuds att ha kontroll/insyn över sin egen och familjens ekonomi. Ett exempel är att kvinnan inte får ta del av finansiella beslut, att hon inte tillåts att jobba, eller att mannen bestämmer var hon ska jobba. Det kan också handla om att kvinnan måste redovisa sina utgifter i detalj för mannen, att hon inte köpa saker till barnen eller sig själv, osv. Diagrammets vertikala skala visar antal kvinnor.

Bedrägeri: Bedrägeri kan handla om att kvinnan tvingas lämna oriktiga uppgifter eller begå brottsliga handlingar. Det kan också handla om att hon tvingas signera olika lån/abonnemang osv, eller att mannen förfalskar kvinnans namnteckning och använder hennes kontokort. Diagrammets vertikala skala visar antal kvinnor.

Stöld/förstörelse: Mannen stjäl eller konfiskerar kvinnans pengar. Det kan också röra sig om fall där mannen förstör kvinnans tillhörigheter och vägrar ge henne pengar så att hon kan köpa nya saker.

Orättvis ekonomisk ansvarsfördelning: Mannen tar pengar som är till för t.ex. hyra, eller barnens underhåll, och använder till annat (t.ex. skickar pengar till sina släktingar eller vägrar betala underhållsstöd). Diagrammets vertikala skala visar antal kvinnor.

Sammanställningen av kartläggningen visar tydligt att olika former av ekonomiskt våld förekommer i varierande utsträckning. Enligt kartläggningen är det många kvinnor som inte får vara med och fatta finansiella beslut, eller inte tillåts insyn i familjens ekonomi. Det visade sig vara ovanligare att kvinnor utsätts för rena bedrägerier och andra direkt brottsliga handlingar. Samtidigt var de kvinnor som var utsatta för brottsliga handlingar ofta mycket utsatta. Exempelvis hade de ofta flera mobilabonnemang tecknade i sitt namn, eller ett flertal skulder på lån som de inte hade vetskap om.

Vilka drabbas?

Enligt kvinnojourens kartläggning kan alla kvinnor drabbas av ekonomiskt våld oavsett härkomst eller samhällsklass. Bland de drabbade finns svenskfödda kvinnor, kvinnor som precis invandrat till Sverige samt kvinnor som invandrat men som sedan lång tid tillbaka lever ett etablerat liv i Sverige. Såväl svensktalande som icke svensktalande kvinnor drabbas. Antalet utsatta är jämnt fördelat mellan svenskfödda kvinnor och kvinnor som inte är födda i Sverige. Vissa av kvinnorna är inte medvetna om att de utsätts för ekonomiskt våld på grund av språksvårigheter och bristande kunskap om det svenska samhället. Andra vet om att de utsätts, men kan på grund av exempelvis hot om våld inte påverka sin situation.

Särskilt sårbara kvinnor

Kvinnojouren har i sin kartläggning uppmärksammat att kvinnor som inte förstår eller pratar svenska är en särskilt utsatt grupp. I dessa fall har mannen ofta bott i Sverige under en längre tid, talar bra svenska och vet hur samhällets lagar och regler fungerar. De här kvinnorna är ofta utsatta för grövre ekonomiskt våld som pågår under en längre tidsperiod. Projektets representanter från kvinnojouren berättar att de mött otaliga kvinnor som har blivit lurade och vilseledda att skriva på papper som berör äktenskapsförord, mobilabonnemang, lånehandlingar eller dokument som beviljar att exempelvis barnbidrag ska flyttas från kvinnans konto till mannens. Kvinnan skriver under i tron om att det är ansökan om SFI-undervisning, plats på förskola, eller någonting annat som är viktigt för henne. Eftersom kvinnan inte kan svenska, och oftast inte har kunskap om Sverige och landets myndigheter och regelverk, så är hon helt utelämnad till mannen. Många kvinnor beskriver också hur deras män reagerar aggressivt, förlöjligar eller misshandlar dem om de frågar om dokumenten eller ifrågasätter mannens agerande.

Barn som drabbas

Många av de utsatta kvinnorna som kvinnojouren varit i kontakt med visar en oro för sina barn i samband med det ekonomiska våldet. Bland annat berättar kvinnor hur de fråntas och luras på underhållsstöd, barnbidrag och föräldrapenning, vilket gör barnet till offer. Det visar sig också att bidrag kopplade till barnen ofta skapar mycket bråk och aggressivitet hos mannen. Många kvinnor berättar om skuldkänslor över att inte kunna köpa saker till sina barn, och ibland inte ens tillåts att uppfylla barnens mest basala behov. En kvinna berättar om hur hon blev utskäld när hon köpt ballonger till sitt barns födelsedag. En annan att hon och hennes dotter tvingades äta i smyg, då mannen tyckte att de åt för mycket och vägrade ge kvinnan pengar till att handla mat.

Barns fortsatta utsatthet för pappas ekonomiska våld mot mamma efter separation

Kvinnojouren framhåller att många män agerar på ett sätt som försvårar kvinnans situation efter ett uppbrott. Denna typ av ekonomiskt våld drabbar ofta även barnen. Här kan det röra sig om att mannen vägrar att komma igång med bodelning eller betala ut underhållsbidrag, men också om ageranden som direkt påverkar barnet. Ett exempel framkommer i intervjun med representanter från kvinnojouren: Socialtjänsten är hemma hos en man för att hämta saker till en utsatt kvinna och hennes barn. Mannen ombeds att lägga ner en iPad, men när barnet ska ta upp iPaden ur fodralet så är det tomt. Mannen har medvetet skickat med ett tomt iPad-fodral, och mamman har inte ekonomin till att köpa en ny iPad till sitt barn. Det materiella och ekonomiska våldet och hur det påverkar familjens barn framgår här väldigt tydligt.

Hela livssituationen för barnen påverkas ju, och det blir en jättefrustration för många mammor som kämpar (representant från kvinnojouren)

Utbildning om vardagsekonomi

Kvinnojourens andra del i projektet var att hålla i en ekonomiutbildning för kvinnor som varit utsatta för ekonomiskt våld. Utbildningen och dess utformning ändrades emellertid under projektets gång.

Rekryteringsprocessen och dess svårigheter

Till en början så tillfrågades främst ekonomiskt våldsutsatta kvinnor som kommit en bit i sin uppbrottsprocess. Kvinnor som precis lämnat eller var mitt i processen antogs ha andra prioriteringar, och kvinnor som lämnat för längesedan hade troligtvis redan

fått ordning på sin ekonomi. Informationsblad om utbildningen kopierades emellertid upp och fanns tillgängliga i kvinnojourens samtalsrum.

Det visade sig vara svårt att få deltagare till utbildningen. Trots att man utvidgade sökandet till att fråga alla joursökande kvinnor, oavsett vilken fas de befann sig i, tackade ingen av kvinnorna ja till kursen. Man började även att fråga kvinnorna själva vad de ansåg sig behöva för stöd, och vad de önskade lära sig om ekonomi. Inte heller detta gav något resultat, vilket resulterade i att målgruppen utvidgades. Kvinnor som var i kontakt med andra verksamheter som exempelvis Socialtjänsten, kommunens skuldrådgivare, SFI-studerande och Råd & Stöds våld i nära relationer tillfrågades. Man sökte även deltagare utanför Linköpings kommun. Endast en kvinna från en SFI-grupp tackade ja.

I oktober 2016 fanns ännu inte någon utbildningsgrupp. En förkortad version av utbildningen erbjöds de personer som ingick i kvinnojourens egen kvinnogrupp, men inte heller detta lockade några deltagare.

Att genomföra utbildningen som punktinsats

Utbildningen genomfördes slutligen som ett inslag i ett annat av kvinnojourens projekt, vilket var en lägerhelg för mammor och barn som anordnades 2017. Fem kvinnor deltog i en workshop om vardagsekonomi med styrgruppens privatekonom. Här förklarades bland annat hur man gör upp en enkel budget, vad fasta- och rörliga kostnader är och hur man kan spara till en liten buffert. Ämnet sparande lyftes upp och gruppen gav varandra tips på hur man kunde öka sitt sparande. Kursen lyfte även upp vikten av att betala sina räkningar i tid, vad som händer om man inte gör det och hur processen fortskrider tills dess att skulden hamnar hos Kronofogden. Här framkom det att flera av kvinnorna som medverkade på kursen hade betalningsanmärkningar. En kvinna berättade att hon hade tvingats skriva på ett skuldebrev. Mannen vägrade sedan att betala sin del, och det hela resulterade slutligen i skuldsanering.

På workshopen lyfte även kursledaren upp vikten av att teckna försäkringar, varför och hur man gör det. Detta visade sig gruppen överlag ha mycket lite kunskap om.

För de kvinnor som inte pratade så mycket svenska, delades Finansinspektionens bok *Dina pengar och din ekonomi. Privatekonomi på enkel svenska* ut. Även Kronofogdens broschyr *Skuldsanering* delades ut. I övrigt utgick workshopen från ROK:s häfte *Kvinnor och Ekonomi*.

Workshopen var mer eller mindre ett ”obligatoriskt” inslag under lägerhelgen. Av de fem kvinnor som deltog så bodde två kvinnor i skyddat boende, och de tre andra hade tidigare bott på skyddat boende. Kvinnorna var inte uttalat utsatta för ekonomiskt våld. Utbildningen uppskattades emellertid av de kvinnor som deltog och kursledaren upplevde att workshopen blev en lyckad kombination av informationsspridning och diskussion.

Kvinnorna som tillfrågades att delta i utbildningen men som tackade nej uppgav att det var en god idé men att de inte hade tid, eller att de hade kunskap om privatekonomi och att det var det ekonomiska våldet i sig som resulterat i deras situation. I intervjun med de två representanterna från kvinnojouren talar dem om att utbildningen var en god tanke, men att man i ett senare skede förstod att det inte var rätt väg att gå;

Vi kom in i fel tankespar. Samtidigt som screeningprocessen pågick så mötte vi kvinnor som inte var vana vid att hantera pengar och ekonomi. Det blev en sammanblandning av dessa två grupper, även om de ibland såklart överlappade. Det är en bra tanke att utbilda kvinnor, men det borde ha en annan grund än att man är i en misshandelssituation, man kan inte utbilda bort ekonomiskt våld, genom att utbilda de utsatta... (representant från kvinnojouren)

Istället för att gå en utbildning i ekonomi, så efterfrågade många av de våldsutsatta kvinnorna individuell hjälp och personlig rådgivning i hanteringen av deras ekonomirelaterade problem. Projektet ändrade därmed fokus och jouren arbetade mer mot att söka lösningar på individuell basis.

Jourernas hjälp på individbasis – praktisk rådgivning och stöd

Kvinnojourens arbete gick istället ut på att försöka hjälpa de utsatta kvinnorna på ett individuellt och praktiskt plan. Detta visade sig i många fall vara en såväl långdragen som tidskrävande process. Här kunde det handla om att reda ut vad som egentligen behövde göras och vilka myndigheter/företag som behövde kontaktas. Det kunde också vara handlingar och intyg som behövde tas fram, och brev som skulle skrivas. Kvinnojouren hjälpte bland annat kvinnor att skriva bestridande gällande skulder, och att polisanmäla bedrägerier.

Hur bemöts kvinnorna av berörda företag och skuldindrivare?

Kvinnojouren lade ner åtskilliga timmar på att tillsammans med de utsatta kvinnorna kontakta berörda myndigheter, inkassoföretag etc. för att försöka reda ut de skuldhärvor som det ekonomiska våldet har resulterat i. Bland annat framkom det att det var svårt att få eventuella skulder flyttade från kvinnan till mannen. I vissa fall berodde detta på att fordringsägaren inte fick tag på mannen, och att det därför inte fanns någon att skriva över skulden på. Kvinnorna kunde alltså i många fall inte få sina skulder avskrivna av exempelvis långivare, hyresvärdar och teleoperatörer, även om fordringsägarna trodde på kvinnornas berättelser. Det fanns emellertid fall där företagen valde att skriva av skulden, för att sedan själva göra en polisanmälan gentemot mannen. Ofta var brottsrubriceringen på dessa fall exempelvis bedrägeri eller urkundsförfalskning.

Det har emellertid visat sig att möjligheten att få en skuld avskriven är större ju tidigare skulden uppmärksammas och kommunikation med berörda företag påbörjas. I fall där kvinnan lämnade mannen och tog kontakt med företagen långt efter att första skulden eller betalningsanmärkningen inkommit, var chansen mindre att företagen gick med på att avskriva skulden. I vissa fall visade det sig också att det kunde vara en fördel om den utsatta kvinnan inte förstod och inte kunde prata svenska. Detta eftersom det då fanns ett påtagligt bevis för att kvinnan inte hade förstått vad hon skrivit under. Att försöka bevisa att en svensktalande kvinna skrivit på exempelvis ett mobilabonnemang under hot visade sig vara svårare att bevisa och motivera, och därmed var dessa skulder ofta svårare att få avskrivna.

Vad som blir tydligt är att många av ärendena är så pass juridiskt och ekonomiskt komplexa att de är svåra att hantera inom ramen för kvinnojourens arbete. Kvinnojouren efterlyser därför ett bättre stöd från samhället. Vad som blir problematiskt är att många av ärendena inte klassificeras som brottsmål utan som civilrättsliga mål. Det är därför som en av de intervjuade uttrycker det:

Ja men det skulle man ju vilja, om man fick önska, ha en egen advokat som kan driva det här, och lägga hur mycket pengar och tid som helst på att driva mål mot dem här, fast man gör det civilrättsligt, och kan hjälpa kvinnorna att reda i allt det här som vi själva inte hade koll på (representant från kvinnojouren).

Resultat – skuldrådgivning och ekonomiskt bistånd

Skuldrådgivning

Enkäten skickades ut till totalt 25 skuldrådgivare. Av dessa besvarade 5 skuldrådgivare enkäten. Se enkät i bilaga 2.

- Alla fem skuldrådgivare uppgav att de i sitt arbete mött kvinnor som varit utsatta för ekonomiskt våld.
- 3 av 5 skuldrådgivare uppgav att de brukade fråga de kvinnor de möter om de varit utsatta för ekonomiskt våld.
- Minst 35 kvinnor uppgav för skuldrådgivarna att de varit utsatta för ekonomiskt våld det senaste året. Detta är en ungefärlig beräkning som gjorts utifrån svaren på fråga 5 i enkäten som handlar om antal kvinnor som uppgav information ekonomisk utsatthet.
- 41 kvinnor fick hjälp med skuldrådgivning under det senaste året. 22 av dessa kvinnor uppgavs vara utsatta för ekonomiskt våld i nära relation.
- Enkäten visade att skuldrådgivarna möter kvinnor utsatta för ekonomiskt våld i alla åldrar – från 18 till 85 år.

Vilka aktörer kommer den våldsutsatta i kontakt med?

I en enkätfråga skulle skuldrådgivaren uppge vilka myndigheter, organisationer och företag som den våldsutsatta varit i kontakt med i samband med sin ekonomiskt utsatta situation. Samtliga skuldrådgivare uppgav här kronofogdemyndigheten. Andra företag och myndigheter som flera skuldrådgivare uppgav att utsatta kvinnor varit i kontakt med var Försäkringskassan, socialtjänstens försörjningsstöd, banker och kreditlånggivare.

Vilka uppges vara de mest förekommande våldsformerna?

Den vanligaste våldsformen som skuldrådgivarna uppgav att kvinnorna berättade om i möten var olika former av bedrägerier, exempelvis att kvinnan tvingas ta lån, skriva på skuldebrev, eller att mannen beställer varor och tjänster i kvinnans namn. Detta skiljer sig från kvinnojourens kartläggning, där bedrägerier visserligen förekom men inte var den vanligaste våldsformen. I övrigt var svaren samstämmiga med kvinnojourens resultat över vilka (ekonomiska) våldsformer som var mer eller mindre vanligt förekommande.

Ekonomiskt bistånd

Enkäten skickades ut till handläggarna genom länsnätverket Kvinnofrid. 45 handläggare besvarade enkäten. Se enkät i bilaga 3.

- 32 av 45 handläggare hade mött kvinnor som berättat och upplevt ekonomiskt våld.
- 18 handläggare uppgav att de brukade fråga de kvinnor de möter om de har utsatts för ekonomiskt våld.
- Utsatthet finns i alla målgrupper (18–85 år), men utsattheten uppges vara som störst bland kvinnor i ålderskategorin 31–50 år.
- Handläggarna på ekonomiskt bistånd har tillsammans mött minst 46 kvinnor som varit utsatta för ekonomiskt våld under det senaste året.
- 26 handläggare tyckte att det fanns beredskap att hantera akuta ärenden inom Socialnämnden. Resterande svarade ”nej” eller ”vet inte”.
- en handläggare uppgav sig ha hanterat ett akut ärende gällande en våldsutsatt kvinna.

Vilka aktörer kommer den våldsutsatta i kontakt med?

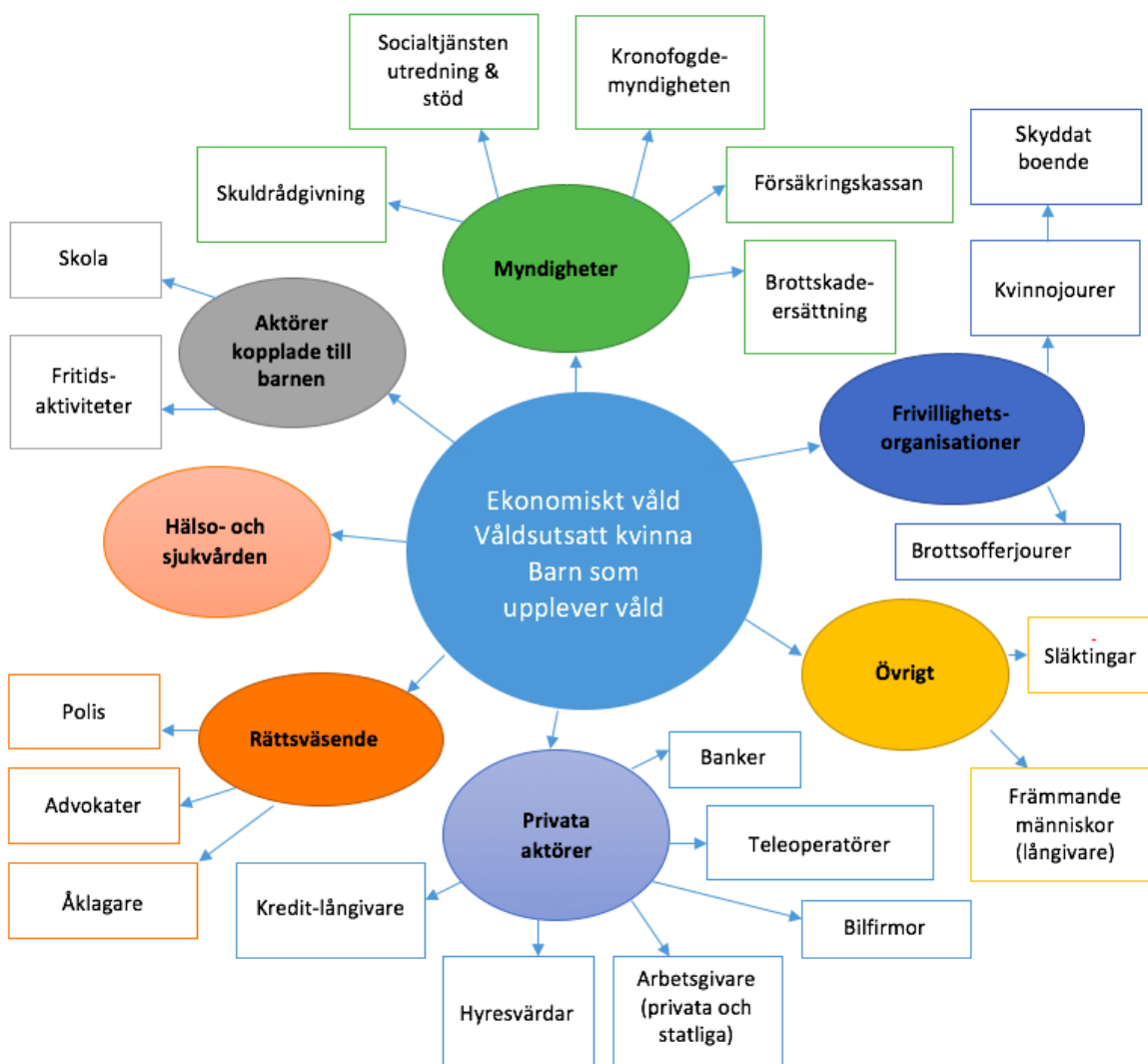
I likhet med skuldrådgivare fick även handläggarna på ekonomiskt bistånd, frågan om vilka företag, organisationer och myndigheter som kvinnorna uppgav ha varit i kontakt med i samband med sin ekonomiskt utsatta situation. Här var de främsta svaren Försäkringskassan, socialtjänsten i form av såväl utredning som stöd, kvinnojourer och hyresvärdar. Andra aktörer som ett flertal handläggare uppgav var hälso-och sjukvården, kronofogdemyndigheten, skyddat boende, hyresvärdar och släktingar till den utsatta kvinnan.

Vilka uppges vara de mest förekommande våldsformerna?

En annan fråga som enkäten berörde var vilka (ekonomiska) våldsformer som kvinnorna berättar om för handläggarna på ekonomiskt bistånd. Detta för att få en överblick över det ekonomiska våldets karaktär. Här är svaren samstämmiga med kvinnojourens resultat.

Karta

En våldsutsatts samhällskontakter, olika instanser och områden som berörs utifrån ekonomiskt våld i nära relation.

Figur 1: Modellen grundar sig på enkätsvaren från skuldrådgivare och handläggare på ekonomiskt bistånd inom ramen för Länsstyrelsen Östergötlands pilotprojekt En väg ut!

Kunskapsspridning

Resultaten från projektet presenterades på Alternativ til Vold (ATV)-konferensen i Norge under 2017. Projektets erfarenheter och resultat presenterades vidare på spridningskonferensen som arrangerades av Länsstyrelsen hösten 2018.

Till konferensen har berörda myndigheter, verksamheter och företag såsom Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten, Skatteverket, socialtjänsten, kvinnojourer, inkassoföretag bjudits in. Syfte med konferensen har varit att få kunskap om det ekonomiska våldet i nära relation, utsattheten och konsekvenserna för utsatta kvinnor och barn, och om de samlade erfarenheterna från projektet. Konferensen avslutades med en paneldebatt. Se bilaga 4 och 5.

Berättelser

Nedan följer ett antal berättelser om kvinnor som har utsatts för ekonomiskt våld. Kvinnornas historier är mycket olika och visar på det ekonomiska våldets skiftande karaktär. Det de alla har gemensamt är att våldet har resulterat i stor utsatthet och långvariga konsekvenser för såväl den utsatta kvinnan som för eventuella barn inom familjen. Berättelserna är anonymiserade och kommer från intervjuer som kvinnojouren och Länsstyrelsen genomfört under pågående projekt.

Ariana

Ariana träffar sin man i hemlandet, och gifter sig med honom där. Hon flyttar till Sverige för att leva med honom. Efter en tid i Sverige börjar mannen att säga nedvärderande saker till henne, kontrollera henne, och agera aggressivt och otrevligt. Redan i ett tidigt skede står det också klart att Ariana inte tillåts ha någon insyn i familjens ekonomi. Hon får väldigt sällan handla något åt sig själv, och är tvungen att be om pengar för att exempelvis handla mat. Efter att hon handlat är hon tvungen att redovisa alla kvitton för mannen.

Mannen har bott i Sverige under flera år, kan prata svenska och känner till landets regler och lagar väl. Mannen äger en restaurang i Sverige, men säljer efter en tid den och köper en annan restaurang. I detta skede börjar mannen komma hem med papper som han säger att Ariana ska skriva under. Ariana förstår vid den här tiden inte svenska. När Ariana frågar vad det är för papper, svarar mannen att hon måste stå som ägare till restaurangen. När Ariana ifrågasätter detta blir mannen hotfull, och säger att hon ska lita på honom och inte ifrågasätta hans beslut. Ariana vågar inte säga nej, utan skriver under pappren.

Fler och fler papper kommer som mannen insisterar att Ariana ska skriva under. Det kan exempelvis vara ett mobilabonnemang, eller avbetalning på en möbel. Mannen har skulder sedan tidigare och beviljas därför inte alltid lån eller avtal. Varje gång Ariana ombeds att skriva under något frågar hon vad det är, men mannen blir mer och mer hotfull och slår henne. Han hotar med att skicka tillbaka henne till sitt hemland, och sprida rykten om att hon är hora. Han säger att livet kommer bli ett helvete för Ariana och hennes familj. Ariana vågar därför inte ifrågasätta mannen eller säga nej till att skriva under pappren.

Drygt ett år efter att Ariana har flyttat till Sverige så får paret sitt första barn. Ariana hoppas att mannen nu ska sluta med sitt beteende, men det gör han inte. Ariana tillåts fortfarande inte att köpa saker till sig själv, och inte heller till barnet. Mannen tvingar henne fortfarande att skriva under papper och avtal i hennes namn. När mannen vill ha en ny bil så tvingar han Ariana och hennes syster att stå som ägare på bilen. Trots att Ariana inte tillåts ha någon insyn i familjens ekonomi, så försöker hon att förvissa sig om att hyrorna blir betalda. Hon vet att det är viktigt, och hon misstänker att mannen ibland låter bli att betala hyran. En dag säger mannen att de blivit kallade till rätten för att de inte betalat hyran för sin tidigare lägenhet. Han säger att det är någon annan som har gjort ett misstag. Ariana måste följa med eftersom de båda står på hyreskontraktet. Det visar sig att mannen använt pengarna som skulle användas till hyran för att skicka till sina släktingar och köpa kläder till

sig själv. Eftersom Ariana vid den här tiden inte kan svenska så får hon inga frågor, då det inte finns någon tolk närvarande.

Situationen pågår på ett liknande sätt under några år. När mannen börjar använda droger blir situationen emellertid ohållbar, och det fysiska och sexuella våldet eskalerar. Ariana och barnen tvingas att fly. De kommer till ett kvinnoboende där de får hjälp. Med sig har Ariana en pärm fylld av papper, brev, räkningar och polisanmälningar. När posten också kommer, så börjar man att förstå omfattningen av det ekonomiska våld som Ariana har utsatts för. Arianas namn fanns på elavtal, kortkrediter, abonnemang på flera telefoner, avbetalningar av möbler, p-böter, försäkringar och lokalhyra. Dessutom stod Ariana som ägare på restaurangen, där obetalda skatteskulder för arbetsgivaravgifter och inkorrekt och krångliga inkomstdeklarationer ytterligare försvårar hennes situation.

Efter två år på kvinnojouren har Arianas pärm växt till två, och påminnelser, kronofogdebrev och skulder fortsätter att komma. Eftersom Ariana lever under skyddad identitet är det svårt att få kontakt med alla inblandade parter och personer. Hennes man går inte att få tag på. Han har lämnat Sverige och befinner sig troligtvis någonstans i Europa. Inte ens mannens målsägarbiträde lyckas att nå honom när denne vill diskutera vårdnadsfrågan.

Arbetet att få bort alla betalningsanmärkningar och skulder har varit omständligt och tagit flera hundra timmar. Många fordringsägare har efter mycket arbete tagit bort skulden, men ett flertal vägrar att göra det. Många fordringsägare valde också att pausa skulden för att se vad polisutredningen mot Arianas man skulle resultera i. Problemet är att polisutredningen i lades ner, bland annat på grund av att mannen lämnat landet och inte gick att förhöra.

Barin

Barin kontrolleras och misshandlas fysiskt av sin man. Barin tillåts inte heller att ha insyn i familjens eller sin egen ekonomi. Efter mycket övertalning går mannen med på att hon ska få kontrollera sitt eget bankkort. Mannen hjälper henne att skaffa internetbank och bank-id. Långt senare upptäcker Barin genom hjälp av sina vänner, att mannen genom internetbanken har skaffat ett bank-id som är kopplat till hennes konto. På det viset har han haft den yttersta kontrollen över Barins bankkonto. Han har dessutom haft full insyn och möjlighet att styra över alla de konton och sidor som går att nå genom inloggning med bank-id.

Cassandra

Cassandra kommer till Sverige efter att ha blivit bortgift till en man som bor i landet sedan flera år tillbaka. Redan från början misshandlar mannen henne psykiskt och fysiskt. Ganska snart gör mannen Cassandra gravid och hon föder en son som hon är hemma med. Cassandra är analfabet och kan inte svenska.

Cassandra flyr så småningom från hemmet och mannen och kommer till kvinnojouren. Här uppdagas det snart att det finns telefonabonnemang, kreditlån och inköp skriva i hennes namn. Många av dessa köp har Cassandra inte en aning om, andra gånger har hon blivit tvingad till att skriva under. I stort sett inget av köpen är betalda utan det finns många skulder och betalningsanmärkningar. Det visar sig att mannen bland annat har lurat Cassandra att det hon skriver under exempelvis handlar om ansökan till barnbidrag eller SFI-utbildning. I andra fall handlar det om rena bedrägerier där mannen har förfalskat Cassandras namnteckning för att

exempelvis skriva under telefonabonnemang. Bidrag som är kopplade till barn eller bostad har mannen styrt om så att de kommer in direkt på hans konto.

Kvinnojouren har i samverkan med Cassandra polisanmält misshandeln mot henne och alla bedrägeribrott. Vissa köp och urkundsförfalskningar är tydligt brottsliga och därmed inte svårbedömda. Det har emellertid funnits svårigheter med delar av polisanmälan då ekonomi mellan makar är komplext. Det är många gånger svårt att bevisa vad som är brottsliga handlingar, och vad som skulle kunna tydas som samarbete, hjälpsamhet eller uppgörelser makarna emellan. Kvinnojouren hjälper också Cassandra att bestrida de köp och fakturor som är tecknade i hennes namn på örlig grund. Lyckligtvis har i stort sett alla kreditlångivare och företag har gått med på att avskriva skulderna. En framgångsfaktor tycks vara att det gått kort tid från det att avtalet tecknades tills att det bestrids. I detta fall verkar det också vara gynnsamt att Cassandra inte kan svenska. Det framgår då som sannolikt att hon har blivit lurad att ingå avtal, eller inte haft vetskap om dem alls.

Efter en tid på kvinnojouren bestämmer sig emellertid Cassandra för att återvända till mannen. Hennes familj har pressat henne till detta, och främst hennes bröder. Hon känner ett ansvar för familjens heder, och vill inte att familjen ska utsättas för isolering och skam på grund av henne.

Ett halvår efter att Cassandra har gått tillbaka till mannen, får kvinnojouren kontakt med henne igen. Socialtjänsten har hjälpt henne att åter igen fly från hemmet. Mannen har fortsatt att misshandla henne, men med mindre fysiskt våld än tidigare. Cassandra vet inte om mannen har utsatt henne för ekonomiskt våld igen. I Cassandras hyreshus kommer posten till en postbox, och Cassandra tillåts inte att ha nyckel till den. Detta är ett enkelt men effektivt sätt från mannens sida att stoppa hennes insyn i familjens ekonomiska situation och dölja eventuella oegentligheter.

Melissa

Melissas partner har i flera år haft stora problem att hantera pengar. Han har enligt Melissa betett sig oansvarfullt, otillräknelig och hotfull. Inte sällan ljuger han och undanhåller sanningen om familjens ekonomi för Melissa. Det har alltid varit viktigt för mannen att kunna tillgodose sina egna behov, och mannen sätter det i system att ta lån från banken för att köpa bilar. Han utsätter Melissa för emotionellt våld och manipulerar henne genom att vädja, be, hota med att begå självmord om hon inte hjälper honom att betala skulder. Melissa skriver med tvång under ansökan om ett gemensamt lån.

En kort tid efter att banken godkänt lånet, lämnar mannen Melissa och barnen. Månadskostnaden för billånet skulle dras från hans konto, och Melissa kämpar för att få honom att betala. Han struntar i att betala, och banken vänder sig till Melissa. Skulden hamnar hos inkasso, där hon måste betala en stor avgift varje månad till inkasso för att skulden inte ska hamna hos kronofogden. Melissa försöker med alla medel att hitta en lösning på situationen, och hon känner sig mycket påfrestad såväl känslomässigt som ekonomiskt. Inkasso kontaktar Melissa efter en tid och begär att hon i fortsättningen måste betala ett ännu större belopp för att inte hamna hos kronofogden. Efter att hon förklarat sin situation läggs dock detta på is för en tid framöver.

Melissa känner stark oro över barnens situation. Hon bär huvudansvaret för barnens försörjning. Melissa arbetar deltid och den lön hon får tillsammans med bidragen räcker knappt för att uppfylla familjens grundläggande behov, och de lever under existensminimum under många år. Vardagen går knappt ihop, och barnen har inte möjlighet till fritidssysselsättningar eftersom det inte finns pengar till detta.

Melissas ekonomiska situation skapar mycket stress och hon känner ofta att hon är på gränsen till att ge upp. Den ständiga pressen påverkar henne både psykiskt och fysiskt. Genom ett sammanträffande med en gammal väninna får hon kännedom om att det finns något som heter skuldsanering. Melissa ansöker om skuldsanering då hon inte ser någon annan utväg. En annan smärtsam process börjar för Melissa och barnen, men som blir nödvändig för att Melissa åter ska kunna stå på sina ben.

Mariam

Mariam lever med en man som tidigt börjar visa aggressiva tendenser. Han får ofta raseriutbrott och hotar Mariam. Förutom mannens aggressiva och hotfulla drag så uppfattade Mariam honom som mycket manipulativ. Han ljuger, hotar, skrämmer och stjälar saker från Mariam. Mannen blir skyldig främmande människors pengar. Dessa dyker upp i hemmet hos Mariam för att kräva in skulder.

Mannen tvingar Mariam att låna pengar från banken för att betala av hans skulder. För att skydda sina barn från att uppleva mannens aggressionsutbrott, försöker Mariam läsa av signaler i förväg genom att känna igenom hans sinnesstämningar från dag till dag. Mariam bryts ner systematiskt av mannen. Mariam tvingas låna tillsammans med mannen stora belopp för att betala både de privata och bankskulder.

Mariam bryter upp från mannen och en slitsam separation och bodelning genomförs. Mannen försvårar bodelningsprocessen på olika sätt. Mannen flyttar vid separation från familjens gemensamma bostad och folkbokför sig på sin nya adress. Därefter folkbokför han sig åter igen på adressen där Mariam och barnen bor. Genom att göra detta, startas det en process som gör att underhållstödet som betalas via Försäkringskassan äventyras under en tid. Mariam och barnen lever under existensminimum under många år efter separationen, dvs. under hela barnens uppväxt.

Litteraturförteckning

Brottsförebyggande rådet (BRÅ). (2014). *Brott i nära relationer – En nationell kartläggning*. 2014:8

Ekbrand, Hans. (2006). *Separationer och mäns våld mot kvinnor*. Göteborg: Göteborgs universitet, Sociologiska institutionen.

Länsstyrelsen Stockholm. (2017). *Människohandel med barn – genomlysning av polisärenden 2015–2016*, 2017:12

Länsstyrelsen Östergötland. (2017). *Det (o)synliga våldet – en fråga för hela kommunen?*, 2017:6

Blom, J. (2015). *Nationell strategi mot mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck*. Stockholm: Socialdepartementet.

Götblad, C. (2014). *Våld i nära relationer - en folkhälsofråga*. Stockholm: Socialdepartementet.

Münger, A.-C., & Eichoue, M. (2017). *Det (o)synliga våldet - en fråga för hela kommunen?* Linköping: Länsstyrelsen Östergötland.

Socialstyrelsen. (2018). Hämtat från <https://www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer/valdsutovare/definition>

Socialstyrelsen. (2018). Hämtat från <https://www.socialstyrelsen.se/valds-ochbrottsrelateradefragor/valdinararelationer>

Trygged, S. m. (2013). Women experiencing severe violence in all social groups suffer long-term negative economic consequences. i *Journal of poverty and social justice*. Bristol: Policy press.

Bilagor

Bilaga 1; Frågeformulär kvinnojouren

KONTROLL

Får ej ta del av finansiella beslut/har ingen insyn i familjens ekonomi Hindras från att yrkesarbeta/studera

Tvingas redovisa utgifter

Har inte tillgång till gemensamma pengar

Har inte tillgång till sina egna pengar

BEDRÄGERI

Tvingas begå brott

Förövaren begår urkundsförfalskning

Tvingas ta lån/förövaren tar lån i kvinnans namn

Förövaren gör köp/tar abonnemang i kvinnans namn

Använder kvinnan som bulvan i affärssammanhang

Sätter kvinnan som ägare till fordon

STÖLD/FÖRSTÖRELSE

Stjäl/konfiskerar kvinnans pengar och delar ut godtyckligt

ORÄTTVIS ANSVARFÖRDELNING

Tar pengar avsedda för t ex hyra och använder för egna ändamål

Bidrar inte till barnens försörjning/behov

ANNAT

Bilaga 2; Enkät till skuldrådgivare

Det ekonomiska våldet

Ekonomiskt våld är en form av misshandel där kontroll och makt utövas med hjälp av ekonomi. Konsekvenserna för den utsatta kvinnan kan vara stora och påverkar negativt hennes ekonomi, kreditvärdighet och möjlighet till ett självständigt liv. **Det ekonomiska våldet utgör ett hinder för våldsutsatta kvinnor att bryta upp från en destruktiv relation och konsekvenserna sträcker sig ofta långt in i framtiden trots separation.** Ekonomiskt våld sker ofta parallellt med annat fysiskt och eller psykiskt våld, och dess konsekvenser för våldsutsatta och eventuella barn som finns, har inte tillräckligt uppmärksammats.

Länsstyrelsen Östergötland genomför tillsammans med Kvinnojouren Ellinor i Linköping ett projekt för att uppmärksamma det ekonomiska våldet. Du är en viktig samhällsaktör som kommer i kontakt med våldsutsatta kvinnor och barn som utsätts eller har utsatts för ekonomiskt våld. Vill du hjälpa oss att lyfta detta viktiga område, samt synliggöra den utsatthet som många kvinnor och barn lever i? Dina svar är viktiga och kommer att användas som underlag inom det pågående projektet. Har du frågor om enkätens innehåll, kontakta Maha Eichoue, utvecklingsledare maha.eichoue@lansstyrelsen.se

Vi ber dig därför besvara följande frågor:

1. Möter du kvinnor som berättar om det ekonomiska våldet i ditt arbete?

- Ja
- Nej

2. Frågar du kvinnor som du möter om de utsätts för våld, och specifikt ekonomiskt våld?

- Ja
- Nej

3. Om du möter ekonomiskt våldsutsatta i ditt arbete: Inom vilka åldersspann? Kryssa i en eller flera åldersspann oavsett antal, syftet är endast för att se ifall du haft kontakt med alla åldrar.

- 18-30 år
- 31-50 år
- 51-85 år

4. Kryssa i de våldsformer som kvinnorna berättat om för dig i mötet. Du kan kryssa alla de alternativ som du har kännedom om.

- Tvingar kvinnan att skriva på skuldebrev/ta ut lån i hennes namn
- Tvingar/lurar kvinnan att delta i juridiska oegentligheter
- Hotar med ekonomiska konsekvenser
- Utpressning
- Urkundsförfalskning
- Sätter kvinnan som ägare till ex fordon, affärer
- Beställer varor och tjänster i kvinnans namn
- Har makt och kontroll över familjens ekonomi och alla tillgångar
- Undanhåller pengar
- Har makt över kvinnans inkomster, samt kontokort
- Kontrollerar allt inköp
- Kontrollerar kvinnans arbetstider
- Lurar till sig eller stjälar kvinnans pengar
- Vägrar folkbokföra gemensamma barn för att sätta ekonomisk press genom bostadsbidrag, underhållsstöd m.m.
- Vägrar komma igång med bodelning
- Vägrar lämna ut egendom (barnsängar, barns saker m.m.) vid separation
- Förstör kvinnans privata egendom: ex bil, kläder, möbler m.m.
- Använder kvinnans inkomster för att finansiera ex eget missbruk: spelmissbruk, drogmissbruk m.m.
- Gör så att kvinnan och barnen vräks för obetalda hyresavgifter
- Lånar pengar från främmande, kriminella gäng och hotar kvinnan med att pengarna måste betalas tillbaka, annars blir det konsekvenser
- Tar kontroll över bidrag såsom: försörjningsstöd, barnbidrag, bostadsbidrag, sjukbidrag m.m.
- Annat, ange exempel:
Klicka eller tryck här för att ange text.

5. Ange ungefär hur många kvinnor som uppgett information om utsatthet för ekonomiskt våld under det senaste året.

- 1–10 kvinnor
- 11–30 kvinnor
- 31–50 kvinnor
- över 50 kvinnor

6. Hur många utsatta kvinnor har du ungefär hjälpt till med skuldrådgivning under det senaste året Ange ca antal:

Klicka eller tryck här för att ange text.

7. Hur stort antal av de kvinnor som du mött och som berättat om ekonomiskt våld, har du hjälpt med en ansökan om skuldsanering det senaste året? Ange ca antal:
Klicka eller tryck här för att ange text.

8. Vilka myndigheter/organisationer/företag/fysiska personer får du höra om från den våldsutsatta och som på något sätt påverkat den utsattes ekonomiska situation, eller hen haft kontakt med anledning av utsatthet och konsekvenserna av utsatthet? kryssa i de myndigheter som du känner till utifrån dina samtal med de drabbade:

- Försäkringskassan
- Kronofogdemyndigheten
- Polisen
- Socialtjänsten stöd
- Socialtjänsten försörjningsstöd
- Brottskadeersättning
- Kvinnojourer
- Banker
- Kreditlångivare
- Bilfirmor
- Hyresvärdar
- Släktingar
- Främmande människor (långivare)
- Advokater
- Brottsofferjourer
- Åklagare
- Skolan
- Arbetsgivare
- Hälso- och sjukvården
- Skolan (barnens skola)
- Fritidsaktiviteter (barn)
- Teleoperatörer
- Annat, ange exempel:

Klicka eller tryck här för att ange text.

Bilaga 3; Enkät till handläggare på ekonomiskt bistånd

Det ekonomiska våldet

Ekonomiskt våld är en form av misshandel där kontroll och makt utövas med hjälp av ekonomi. Konsekvenserna för den utsatta kvinnan kan vara stora och påverkar negativt hennes ekonomi, kreditvärdighet och möjlighet till ett självständigt liv. **Det ekonomiska våldet utgör ett hinder för våldsutsatta kvinnor att bryta upp från en destruktiv relation och konsekvenserna sträcker sig ofta långt in i framtiden trots separation. Ekonomiskt våld sker ofta parallellt med annat fysiskt och eller psykiskt våld, och dess konsekvenser för våldsutsatta och eventuella barn som finns, har inte tillräckligt uppmärksamats.**

Länsstyrelsen Östergötland genomför tillsammans med Kvinnojouren Ellinor i Linköping ett pilotprojekt för att uppmärksamma det ekonomiska våldet. Du arbetar i en viktig verksamhet och som kan komma i kontakt med våldsutsatta kvinnor och barn som utsätts eller har utsatts för ekonomiskt våld. Vill du hjälpa oss att lyfta detta viktiga område, samt synliggöra den utsatthet som många kvinnor och barn lever i? Dina svar är viktiga och kommer att användas som underlag inom det pågående projektet.

Enligt 4 kap. 1§ SoL bör Socialnämnden ha beredskap att kunna handlägga ett ärende om ekonomiskt bistånd som gäller en våldsutsatt och är akut. Av Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2013:1) om ekonomiskt bistånd framgår det när våld eller andra övergrepp av eller mot närstående särskilt bör beaktas i bedömningen av den enskildes rätt till ekonomiskt bistånd.

Denna enkät är särskilt riktad till dig som arbetar med ekonomiskt bistånd/försörjningsstöd.

Det tar ca 5 minuter att besvara enkäten! Har du frågor om enkätens innehåll, kontakta Maha Eichoue, utvecklingsledare maha.eichoue@lansstyrelsen.se

Kryssa i vilken kommun du arbetar i:

Rutor för alla kommuner

1. Möter du kvinnor som berättar om det ekonomiska våldet i ditt arbete?

Ja

Nej

Vet ej/kan inte svara:

2. Frågar du kvinnor som du möter om de utsätts för våld, och specifikt ekonomiskt våld?

Ja

Nej

3. Om du möter ekonomiskt våldsutsatta i ditt arbete: Inom vilka åldersspann? Kryssa i en eller flera åldersspann oavsett antal, syftet är endast för att se ifall du haft kontakt med alla åldrar.

- 18-30 år
- 31-50 år
- 51-85 år

Jag har inte mött några ekonomiskt utsatta i mitt arbete:

4. Kryssa i de våldsformer som kvinnorna berättat om för dig i mötet. Du kan kryssa alla de alternativ som du har kännedom om.

- Tvingar kvinnan att skriva på skuldebrev/ta ut lån i hennes namn
- Tvingar/lurar kvinnan att delta i juridiska oegentligheter
- Hotar med ekonomiska konsekvenser
- Utpressning
- Urkundsförfalskning
- Sätter kvinnan som ägare till ex fordon, affärer
- Beställer varor och tjänster i kvinnans namn
- Har makt och kontroll över familjens ekonomi och alla tillgångar
- Undanhåller pengar
- Har makt över kvinnans inkomster, samt kontokort
- Kontrollerar allt inköp
- Kontrollerar kvinnans arbetstider
- Lurar till sig eller stjälar kvinnans pengar
- Vägrar folkbokföra gemensamma barn för att sätta ekonomisk press genom bostadsbidrag, underhållsstöd m.m.
- Vägrar komma igång med bodelning
- Vägrar lämna ut egendom (barnsängar, barns saker m.m.) vid separation
- Förstör kvinnans privata egendom: ex bil, kläder, möbler m.m.
- Använder kvinnans inkomster för att finansiera ex eget missbruk: spelmissbruk, drogmissbruk m.m.
- Gör så att kvinnan och barnen vräks för obetalda hyresavgifter
- Lånar pengar från främmande, kriminella gäng och hotar kvinnan med att pengarna måste betalas tillbaka, annars blir det konsekvenser
- Tar kontroll över bidrag såsom: försörjningsstöd, barnbidrag, bostadsbidrag, sjukbidrag m.m.
- Annat, ange exempel:
Klicka eller tryck här för att ange text.

5. Ange ungefär hur många kvinnor som uppgett information om utsatthet för ekonomiskt våld under det senaste året.

- 1-10 kvinnor
- 11-30 kvinnor
- 31-50 kvinnor
- över 50 kvinnor

Jag har inte mött några kvinnor som uppgett information om utsatthet för ekonomiskt våld det senaste året:

6. Uppfattar du att det finns beredskap i din verksamhet (Socialnämnden) för att kunna handlägga ett ärende om ekonomiskt bistånd som gäller en våldsutsatt kvinna och är akut.

- Ja
- Nej
- Vet ej

Klicka eller tryck här för att ange text.

7. Hur många akuta ärenden om ekonomiskt bistånd som gäller en våldsutsatt kvinna har du handlagt det senaste året?

Klicka eller tryck här för att ange text.

8. Vilka myndigheter/organisationer/företag/fysiska personer får du höra om från den våldsutsatta och som på något sätt påverkat den utsattes ekonomiska situation, eller hen haft kontakt med anledning av utsatthet och konsekvenserna av utsatthet? kryssa i de myndigheter som du känner till utifrån dina samtal med de drabbade:

- Försäkringskassan
- Kronofogdemyndigheten
- Polisen
- Socialtjänsten stöd
- Socialtjänsten försörjningsstöd
- Brottskadeersättning
- Kvinnojourer
- Banker
- Kreditlångivare
- Bilfirmor
- Hyresvärdar
- Släktingar
- Främmande människor (långivare)
- Advokater
- Brottsofferjourer
- Åklagare
- Skolan
- Arbetsgivare
- Hälso- och sjukvården
- Skolan (barnens skola)
- Fritidsaktiviteter (barn)
- Teleoperatörer
- Annat, ange exempel:

Klicka eller tryck här för att ange text.

Bilaga 4; Inbjudan till spridningskonferens

Det ekonomiska våldet i nära relation
13 november 2018
09:00 – 16:00

Välkommen till en heldag om det ekonomiska våldet i nära relation. Ekonomiskt våld är en form av misshandel där kontroll och makt utövas med hjälp av ekonomi. Konsekvenserna för en våldsutsatt kvinna kan vara stora och påverkar negativt hennes ekonomi, kreditvärdighet och möjlighet till ett självständigt liv. Det ekonomiska våldet utgör ett hinder för våldsutsatta kvinnor att bryta upp från en destruktiv relation och konsekvenserna sträcker sig ofta långt in i framtiden trots separation. Ekonomiskt våld är ofta parallellt med annat fysiskt och eller psykiskt våld, och dess konsekvenser för våldsutsatta och eventuella barn som finns, måste uppmärksammas.

MÅLGRUPP

Ekonomiskt bistånd, skuldrådgivare, kronofogden, skatteverket, utredning barn och unga, vuxna, råd och stöd, polis, åklagare, skola och utbildning, elevhälsa, ungdomsmottagningar, flyktingmedicinskt centrum, Migrationsverket, ideella samhället, stiftelser, kvinno- och tjejjourer, skyddade boenden, beslutsfattare och politiker och du som i ditt arbete möter målgruppen.

I mån av plats erbjuds intresserade från andra län.

Anmälan senast 22 oktober 2018

Det ekonomiska våldet i nära relation

13 november 2018

09:00 – 16:00

OBS! NY LOKAL

Sky Hotel Apartments Tornbyvägen 1, 582 73 Linköping

För mer information om innehåll, kontakta utvecklingsledare

Maha Eichoue

maha.eichoue@lansstyrelsen.se

Bilaga 5; Program för spridningskonferens

Det ekonomiska våldet i nära relation

13 November 2018

- PLATS:** Sky Hotel Apartments. Tornbyvägen 1, 582 73 Linköping
- TID:** 9.00-15:30 (drop-in fika 8:30)
- 9.00 Maha Eichoue, utvecklingsledare. Länsstyrelsen Östergötland.
- 9:15 Veronica Ekström Fil. Dr. i socialt arbete Ersta Sköndal Bräcke högskola
- 10:30 Paus
- 10:45 Professor Elisabet Näsman, Sociologiska institutionen. Uppsala universitet
- 12:00 Lunch
- 13:00 Maha Eichoue, Länsstyrelsen
- 13:30 Katinka Yngves och Marie Pettersson. Projektansvariga Kvinnojouren Ellinor
- 14:30 Paus
- 15:00 Dialog panel: Professor Elisabet Näsman, Veronica Ekström Fil. Dr. i socialt arbete, Katinka Yngves, Marie Pettersson, Svetlana Höjerström Budget- och skuldrådgivare, Matthias Blomberg Kronofogdemyndigheten Linköping
- 15:30 Avslut

Kontakt: maha.eichoue@lansstyrelsen.se

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Länsstyrelsen skapar samhällsnytta genom rådgivning, samordning, tillstånd, tillsyn, prövning, stöd och bidrag. Vi skyddar miljön, ser till att viktiga natur- och kulturvärden bevaras och skapar förutsättningar för att utveckla landsbygden och näringslivet i länet. Vi har även samhällsviktiga uppdrag inom bland annat krisberedskap, sociala frågor, djurskydd och samhällsplanering. På så sätt bidrar vi till Länsstyrelsens vision om ett livskraftigt Östergötland

